

Voorjaarsexcursie Pro Silva

Op 26, 27 en 28 mei is de voorjaarsexcursie van Pro Silva gehouden. Het thema was "Het bosbedrijf en de toepassing van Pro Silva uitgangspunten". Hoewel dit thema niet helemaal duidelijk uit de verf kwam, gingen de meeste discussies in de groepen over kosten, investeringen en effecten van de maatregelen. Zaken die op bosbedrijfsniveau belangrijk zijn.

Moet je investeren in bepaalde maatregelen? Of grijp je alleen maar in als het geen geld kost of wanneer je er geld aan over houdt? En wat betekenen de keuzes voor de kwaliteit van het bos? Loop je daarmee risico's die financieel onaanvaardbaar zijn? Over die en andere vraagstukken hebben ruim 110 deelnemers gediscussieerd in de bossen van het Landgoed Den Treek - Henschoten.

Bosverjonging

Den Treek Henschoten is circa 2000 hectare groot waarvan 1400 hectare bos.

Het grootste gedeelte van het bos bestaat uit naaldboomsoorten waarin dennen het belangrijkste aandeel vormen. Rijdend door het bos is goed te zien dat het beheer gericht is op een gezond, multifunctioneel, goed producerend en rendabel bos. Een prima locatie voor de Pro Silva excursie waarin houtproductie en het benutten van spontane processen centraal staan. De verjongingen op het landgoed vertellen geschiedenis. Kaalkapsystemen uit de periode van de herbebossingsubsidies,

gratis natuurlijke en spontane verjongingen uit de periode daarna en de geplante OBN-omvormingsverjongingen uit recente jaren. Maar ook verjongingstechnieken van begin deze eeuw vertellen de geschiedenis dat de eigenaar van het landgoed, de oude W.H. de Beaufort, onder invloed van de Duits-Zwitserse school toen al werkte aan leeftijdsmengingen. Het rijk gestructureerde Oude Treeker Bos laat dat goed zien.

Het streven bij de huidige verjongingen is gericht op mengingen van beuk en douglas op de rijkere podzolgronden en grove den, berk en inlandse eikenbos op de vaaggronden.

Het uiteindelijke doel is een uitkapticht-, verticaal gestructureerd bos met ongeveer 10% dood hout in de voorraad.

Amerikaanse eiken weg

In het eerst bezochte object (afdeling 22f, 3 ha) is in 1997 alle Amerikaanse eik geoogst en afgevoerd (100 m³/ha). De (derde generatie) grove den staat er nog (circa 100 m³ per hectare). Zonder bodembewerking ontstaat daarin nu een verjonging van diverse boomsoorten. Streefverhouding van de verjonging is 70 % grove den en 30 % inlandse eik en berk.

We zagen opvallend weinig verjonging of stobbenuitloop van de Amerikaanse eik. Wel was er veel vraatschade te zien aan de jonge loofboompjes en aan bosbes. Tussen kapresten en hogere bosbes was het aandeel jonge loofbomen iets hoger. De deelnemers waren tevreden over de ingreep. Er staan voldoende goede dennen voor de productie.

Bewerkingsproef

Met bovenstaand beeld van verjonging in het achterhoofd bezochten we een verjongingsproef op drie proefperken (afd. 22a). In het eerste gedeelte heeft geen terrein- en bodembewerking plaats gevonden, het tweede gedeelte is voor 100 % geklepeld en gefreesd en het laatste proefperk is voor 60 % geklepeld en geploegd. De werkzaamheden zijn uitgevoerd in januari/februari 1996.

Een aardige plek om eens te kijken naar verschillen in de verjonging. De verschillen tussen de bewerkte proefperken waren moeilijk te zien. De aanvankelijke conclusie was dan ook dat het "eigenlijk nog te vroeg is om conclusies te trekken". Maar door toch wat beter te kijken naar de samenstelling van de verjonging, bleek het geploegde deel aanzienlijk meer inlandse eiken te bevatten dan het gefreesde deel. Waarschijnlijk zijn bij het frezen veel eikels kapot geslagen zodat er minder konden ontkiemen.

In het onbewerkte proefperk staat pleksgewijs een begroeiing van boom- en struikvormers, gedomineerd door inlandse eik. Een dergelijke struiketage heeft ook in de overige twee perken gestaan, maar is weg geklepeld. Het valt op dat (op deze groeiplaats met de aanwezige zaadbomen) de aanwezigheid van de struiketage door minder licht directe invloed heeft op de hoeveelheid verjonging. We hadden wat meer schaduwsoorten verwacht.

De uiteindelijke conclusie was dat je kon kiezen om door te gaan met de eik uit de struiketage. Door de slechte kwaliteit zal de productiewaarde gering zijn, maar je hoeft niet te investeren.

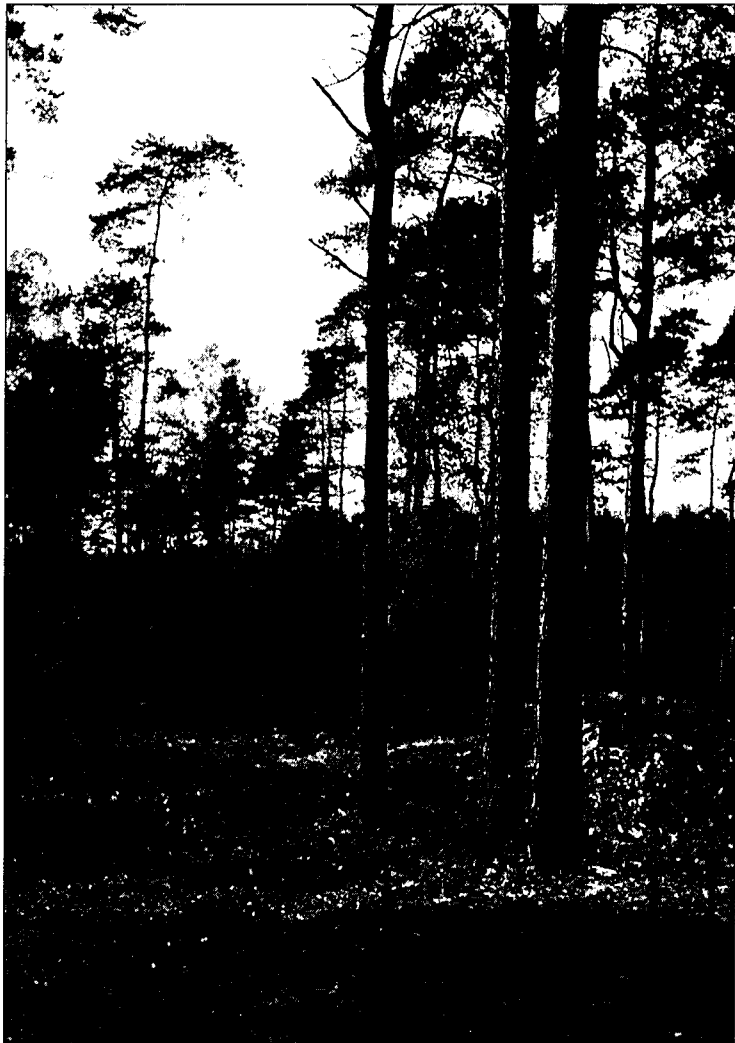
*Verjonging van Douglas en beuk op
holtpodzolgrond*

Of je kiest voor klepelen en ploegen met een garantie voor kwalitatief goede verjonging van grove den en inlandse eik (kosten circa 900,- / hectare). Volgens de beheerder zou je ook kleinschaliger kunnen werken door groepsgewijs met een schaalgrootte van 2 tot 2,5 maal de boomhoogte, de bodem te bewerken. Daarmee doorbreek je de eenvormigheid en bereik je gemakkelijker het beoogde verticaal gestructureerde bos. Bovendien is het nog goedkoper ook.

Het frezen is duur en levert geen betere situatie. Volgens veel deelnemers is het succes erg afhankelijk van het moment in het jaar waarop je de maatregelen uitvoert. En het ene jaar kan beter uitkomen dan het andere, afhankelijk van de weersomstandigheden. Maar ook het inspelen op de zaadval van de verschillende boomsoorten is nogal belangrijk.

Zaadval en bodembewerking

Dat bracht ons bij het derde object (afd. 35c). Een oude grove dennen opstand (1907) waar in 1993 90 m³/ha is geoogst, waarbij de bodem voor 100% is gekleped en waarbij om de 2 meter stroken van 4 meter zijn gefreesd. De werkzaamheden zijn uitgevoerd in januari. Het streven is een verjonging van grove den (75 %) en berk (25%). Het resultaat is een enorme bezaaiing van berk en grove den, waarbij de berken (6 jaar oud) ruimschoots boven de grove dennen staan en er al enige mortaliteit onder de dennen is. Plaatselijk komen er minder berken voor en hebben de grove dennen goede kansen door te groeien. Hier blijkt dat het tijdstip van frezen de berk op die plek behoorlijk heeft geholpen. Berken ontkiemen boven in de

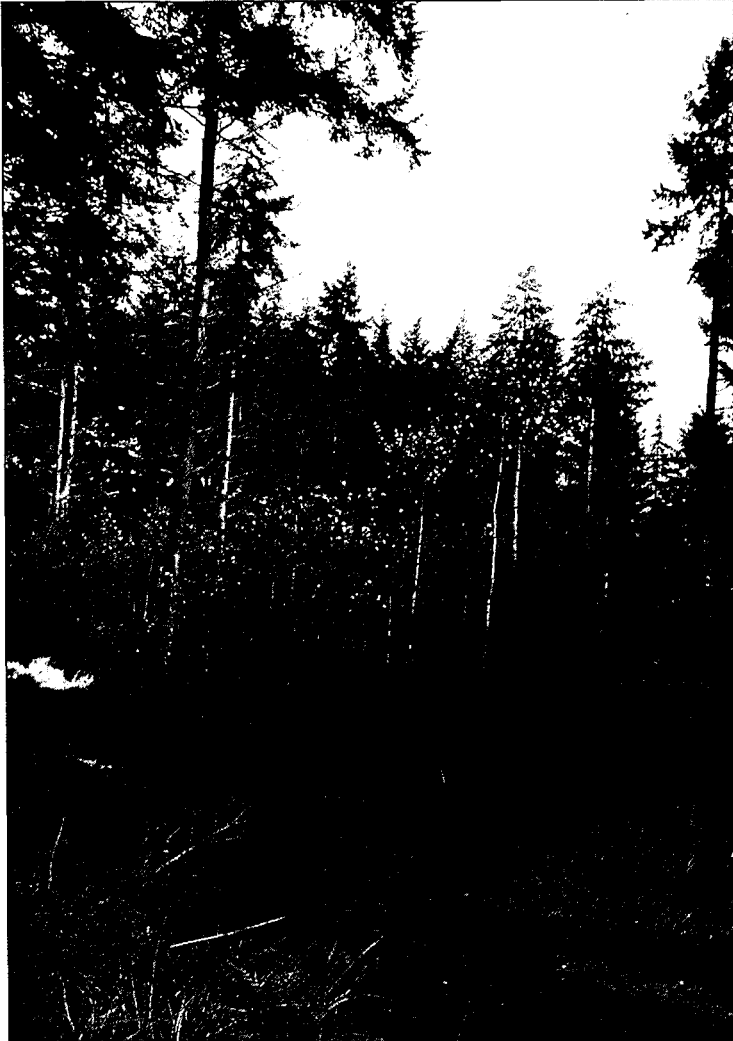

bodem (tot 2 cm diepte) in de organische stof en moeten al snel met de wortels in minerale grond komen om niet te verdrogen. Door in januari te frezen, vlak voor de zaadval (optimum in februari-maart), ontstaat een perfect kiembed voor berk. Grove dennen kiemen in minerale grond en kunnen 6 centimeter overbruggen. Het optimum van de zaadval ligt in april-mei. Een diepe bodembewerking in maart had de dennen kunnen bevoorstellen. Je begraaft het berkenzaad (dieper dan 2 centimeter), terwijl de opgeploegde minerale

grond ideaal is voor het dennenzaad.

Berkenzaaghout

De discussie in het derde object ging verder over de vraag hoe nu verder te gaan vanuit de gegeven situatie. Als je een aandeel van 75% groveden wil krijgen moet je ingrijpen. Dat kost dan wel wat. Je kunt de vraag stellen of deze kosten opwegen tegen de meeropbrengsten van het grovedennenhout. Bovendien weet je niet of een eenmalige ingreep voldoende is om die 'vervelende' berken kwijt te raken.

Vak 35, direct na de bodembewerking in 1993

teit. Maar het is geen gemakkelijk bos. De huidige dunning (bles) is vooral gericht op het behoud van de oude grove den. Maar de kwaliteit van de beuk en de douglas is matig. Om de menging van leeftijden en soorten verder te ontwikkelen is het nodig om daarop te sturen.

In het tweede gedeelte (vaaggrond) is fors ingegrepen om de lichtboomsoorten te bevorderen. Toch blijkt dat de schaduwboomsoorten zich er graag willen verjongen. De beheerder had kunnen kiezen voor een nog grotere schaal van ingrijpen, maar ook dan blijven beuk en douglas zich verjongen en moet er blijvend geïnvesteerd worden om deze terug te dringen. En dus is het de vraag of het streven naar lichtboomsoorten wel goed past bij de spontane processen van deze groeiplaats.

Tussen de regels door is het bedrijfsaspect tijdens deze excursie wel degelijk aan de orde gekomen. In ieder geval is weer eens duidelijk geworden dat de keuze van de doelstelling goed afgestemd moet worden op de groeiplaats en op de spontane processen die zich daar voordoen. Anders zal er veel geïnvesteerd moeten worden in het bijsturen naar het gekozen doel. Door flexibel om te gaan met de doelstelling zijn dus kosten te besparen. Daarnaast vraagt de effectiviteit en de efficiëntie van de individuele ingrepen aandacht. Door de juiste bewerkingsmethode te kiezen en goed te letten op de timing en op de schaal van de ingreep kan de hoeveelheid en samenstelling van de verjonging beïnvloed worden. Zodoende is bijsturen later gemakkelijker en zeker ook goedkoper.

Of mag de berk de overhand krijgen? De kans dat daarop weer een nieuwe generatie berken volgt is immers klein, omdat berk zich niet of nauwelijks verjongt onder berk. Je hoeft dan alleen maar een generatie te wachten (bij berk circa 100 jaar). Dat kost niets en kan misschien wel heel veel opleveren als de vraag naar berken(zaag)hout blijft toenemen. Want, zo werd gesteld, deze berken zijn van goede kwaliteit.

180-jarige dennen

In de middag werd het Oude

Treker Bos bezocht. Majestueuze oude grove dennen sieren het rijk verticaal gestructureerde bos, waarin de douglas al behoorlijk de overhand begint in te nemen. Beuk en douglas verdringen de lichtboomsoorten. Dit is volgens de beheersvisie op de podzolgronden ook de bedoeling. Daarnaast wordt geprobeerd om de grove dennen zo lang mogelijk te behouden, ook al neemt de (groei-)kwaliteit van de 180-jarige dennen af.

Het bos leent zich voor het uitkapsysteem. Je kunt eventueel met dunningen sturen op kwali-